УДК 658,7:061.5 (045)

ОЦІНКА ДЖЕРЕЛ КОШТІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ ТОРГОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Копиця І.М.
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

У статті розглядається роль інвестицій в розвитку матеріально-технічної бази й удосконалення технологічних процесів торгових підприємств. Досліджуються основні методи фінансування необоротних активів, які можуть використовуватись на сучасному етапі розвитку. Розглядаються основні джерела та інструменти фінансування необоротних активів, що відповідають вимогам сучасної практики функціонування підприємств. Аналізуються підприємства різних розмірів. Певну увагу приділено оцінці ефективності розроблених поточних планів фінансування необоротних активів.
Ключові слова: матеріально-технічна база, необоротні активи, фінансові інвестиції, самофінансування, боргове фінансування, комплексне фінансування. джерела фінансування.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В сучасних умовах спостерігається зростання інвестиційної привабливості підприємств торгівлі. Завдяки інвестиційним вкладенням в необоротні активи покращується їх структура, відбувається оновлення матеріально-технічної бази підприємств. Виділяють реальні і фінансові інвестиції. Реальні інвестиції це вкладення капіталу в розвиток матеріально-технічної бази й удосконалення технологічних процесів торгових підприємств. До складу реальних інвестицій входять капітальні вкладення у відтворення основних засобів та інноваційні інвестиції у формування нематеріальних активів, які забезпечують технологічний прогрес на торгівельному підприємстві. Фінансові інвестиції це вкладення капіталу в різні фінансові активи торгівельного підприємства, серед яких найбільша частка припадає на його вкладення в інструменти грошового і фондового ринків. Поряд з цим, більшість показників розвитку необоротних активів підприємств торгівлі України не відповідають аналогічним показникам розвитку торгівлі зарубіжних країн. Необоротні активи підприємств даного виду діяльності характеризуються недостатнім технічним рівнем, що є наслідком незначної інноваційної активності; зниженням питомої ваги нематеріальних активів, що певною мірою свідчить про неналежну інформатизацію та невикористання сучасних інформаційних технологій; скороченням місткості торгових складів, що не дозволяє підприємствам формувати необхідні за обсягом партії товарів тощо. В цих умовах потребує перегляду традиційний механізм управління фінансуванням необоротних активів торговельних підприємств, науковий пошук нових підходів до підвищення ефективності цього процесу. Тому традиційний механізм управління розвитком необоротних активів потребує його доповнення відповідним плануванням фінансування цього розвитку як за загальним обсягом, так і в розрізі окремих фінансових джерел.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розглянемо аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Проблема фінансування розвитку необоротних активів підприємств є досить актуальною; окремі питання цієї проблеми розглядаються в працях багатьох науковців: Баранова В.В., Бланка І.О., Бочарова В.В. Ковальової А.М, Лі Ч., Фіннерті Д., Мазаракі А.А., Колчиної Н.В. В цих наукових працях визначаються джерела фінансування активів підприємства та пропонується відповідна їх класифікація; розглядаються принципи здійснення такого фінансування; пропонуються окремі моделі визначення потреби у фінансуванні окремих видів активів. В той же час, окремі аспекти цієї проблеми з нашої точки зору досліджено ще недостатньо. Так, в наведених працях в процесі розгляду питань фінансування необоротних активів підприємств основна увага приділена визначенню джерел фінансування лише основних засобів; особливості фінансування нематеріальних активів, довгострокових фінансових інвестицій та інших їх видів в сучасних роботах практично не розглядаються. Головна увага в цих роботах приділяється традиційним джерелам фінансування; в той же час нові їх види, що пов'язані із проектним фінансуванням розвитку цих активів, більшістю науковців не розглядаються. Форми фінансування розвитку необоротних активів, що пропонуються окремими науковцями, не враховують особливості функціонування окремих видів підприємств, зокрема малих. Не пропонуються в цих роботах і відповідні критерії вибору тих чи інших методів та джерел фінансування необоротних активів підприємств. Це обумовлює необхідність подальшого поглиблення дослідження окремих питань проблеми забезпечення фінансування розвитку необоротних активів підприємств.

Цілі статті. В процесі здійснення даного дослідження було поставлено три основні задачі:

1. Систематизувати основні методи фінансування необоротних активів, що можуть використовуватись в сучасній практиці, та обґрунтувати пропозиції щодо їх вибору конкретними торговельними підприємствами.

2. Розглянути основні джерела та інструменти фінансування необоротних активів, що відповідають вимогам сучасної практики, та визначити особливості їх вибору для забезпечення фінансування розвитку окремих видів необоротних активів торговельних підприємств.

3. Запропонувати основний критерій оцінки ефективності розроблених поточних планів фінансування необоротних активів торговельних підприємств.

© Копиця І.М., 2016

Виклад основного матеріалу дослідження. Розглядаючи загальні підходи до здійснення фінансування активів підприємства (включаючи і його необоротні активи) сучасні науковці виділяють, як правило, наступні три його методи, а саме: самофінансування (за рахунок всіх видів власних джерел залучення фінансових ресурсів), боргове фінансування (за рахунок всіх видів джерел залучення кредитних ресурсів) та комбіноване фінансування, що передбачає залучення з цією метою як власних, так і кредитних джерел фінансування [1, с. 267; 4, с. 763-768; 7, с. 315; 8, с. 229-230 та ін.]. З нашої точки зору, такий підхід до можливих методів фінансування активів підприємства є занадто узагальненим – він може бути використаний лише для вищої форми узагальнення такого поділу. Деякі науковці пропонують інші методи здійснення такого фінансування. Так, американські науковці Лі Ч. та Фіннерті Д. вважають, що таких методів є лише два: внутрішнє та зовнішнє фінансування (без визначення форм власності окремих джерел) [6, с. 354]. Німецькі науковці виділяють тільки два з таких методів: самофінансування та боргове фінансування [3, с. 803]. Нарешті, окремі науковці пропонують розглядати як самостійні і такі методи, як акціонування та фінансовий лізинг [7, с. 315; 8, с. 229-230], банківське кредитування та взаємне фінансування господарюючими суб'єктами [5, с. 763-768]. Ці методи певною мірою диференціюють наведені вище найбільш узагальнені форми фінансування, але не забезпечують при цьому комплексного підходу до здійснення такої диференціації. Для забезпечення такого комплексного підходу ми вносимо наступні пропозиції:

1. В загальній системі фінансування розвитку необоротних активів торговельних підприємств в першу чергу слід виділяти три основні (найбільш узагальнені) його методи – самофінансування, боргове фінансування та комплексне фінансування (як це і пропонується сучасними науковцями). Але в межах кожного з таких інтегрованих методів ми вважаємо за необхідне виділяти більш конкретні методи їх можливої реалізації.

2. В межах інтегрованого методу «самофінансування» ми пропонуємо виділяти наступні конкретні методи його здійснення: а) внутрішнє самофінансування (за рахунок всіх власних внутрішніх джерел його здійснення); б) зовнішнє самофінансування (за рахунок виключно залучених зовнішніх джерел формування фінансових ресурсів); в) комбіноване самофінансування (коли до фінансування необоротних активів залучаються власні фінансові ресурси як із внутрішніх, так і з зовнішніх джерел).

3. В межах інтегрованого методу «боргове фінансування» ми вважаємо за необхідне виділити наступні конкретні методи його здійснення: довгострокове банківське кредитування (короткострокові види банківського фінансування, як правило, до забезпечення розвитку необоротних активів торговельних підприємств залучатись не повинні, бо вони створюють суттєві ризики порушення їх фінансової стійкості); позабанківське боргове фінансування (воно акумулює в собі всі інші форми довгострокового залучення кредитів для здійснення фінансування розвитку необоротних активів); комбіноване боргове фінансування (коли для розвитку цих активів використовуються всі види залучення довгострокових кредитних ресурсів – як банківських, так і позабанківських установ).

4. В межах інтегрованого методу «комплексне фінансування» за рахунок власних і позикових джерел ми пропонуємо виділяти два принципові підходи до його здійснення: а) традиційне фінансування (яке інтегрує в собі традиційні джерела залучення власних і позикових фінансових ресурсів); б) проектне фінансування (що використовує принципи та підходи дисципліни «Проектне фінансування»). Ці обидва методи фінансування необоротних активів мають використовуватись для забезпечення розвитку загального їх комплексу, а не окремих їх видів.

В процесі вибору методів фінансування розвитку необоротних активів конкретними торговельними підприємствами мають бути враховані певні особливості їх функціонування. Основною з таких особливостей є розмір торговельного підприємства. Так, на малих торговельних підприємствах основним методом самофінансування розвитку окремих видів необоротних активів виступає внутрішнє їх самофінансування. Потреби таких підприємств у фінансових ресурсах для цілей розвитку окремих видів необоротних активів, як правило, невеликі і не потребують залучення власних ресурсів із зовнішніх джерел. Таке залучення може здійснюватися лише для забезпечення фінансування всього комплексу необоротних активів у складі нових інвестиційних проектів суттєвого розширення діяльності, що в практиці їх діяльності відбувається досить рідко. В системі боргового фінансування розвитку необоротних активів цих підприємств головне місце належить довгостроковому банківському фінансуванню. На середніх і великих торговельних підприємствах методи фінансування необоротних активів носять більш диверсифікований характер. Зокрема, на середніх підприємствах для фінансування окремих видів необоротних активів може використовуватися і комбіноване самофінансування, а також позабанківське боргове фінансування. На великих торговельних підприємствах для реалізації масштабних інвестиційних проектів із значним обсягом необоротних активів може застосовуватись і такий метод залучення коштів, як проектне фінансування. Крім розміру торговельного підприємства, що виступає як основний фактор вибору конкретного методу фінансування розвитку необоротних активів, в процесі такого вибору мають бути враховані і інші критерії. Такими основними критеріями мають виступати:

– стадія життєвого циклу підприємства;
– структура капіталу підприємства в цілому;
– загальний обсяг потреби в додатковому основному капіталі;
– конкретні форми здійснення реального інвестування (нове будівництво, реконструкція, модернізація тощо);
– стан кон'юнктури ринку капіталу (середній розмір кредитної ставки за довгостроковими кредитами).

Висновки. Отже, розвиток необоротних активів торговельного підприємства повинен забезпечуватися необхідними фінансовими ресурсами. При плануванні обсягу і структури цих ресурсів

розглядається: вибір основних методів фінансування розвитку необоротних активів торговельного підприємства та вибір основних джерел формування фінансових ресурсів, що забезпечують цей розвиток. В загальній системі фінансування розвитку необоротних активів торговельних підприємств виділяються три основні його методи: самофінансування, боргове фінансування та комплексне фінансування. Невід'ємною частиною діяльності будь-якого підприємства є управління необоротними активами. Створення відповідної матеріально-технічної бази торгівельного підприємства сприяє підтриманню його фінансової стійкості та розвитку.

Список літератури:

1. Бланк І.О. Управління фінансами підприємств: підручник / І.О. Бланк, Г.В. Ситник. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун- т, 2006. – 780 с.
2. Герасименко А.Г. Аналіз і контроль концентрації суб'єктів господарювання: підручник / А.Г. Герасименко. – К.: Патерик, 2014. – 484 с.
3. Экономика предприятия: учебник / Пер. с нем. – М.: ИНФРА-М, 1999. – 928 с.
4. Ковалев В.В. Введение в финансовый менеджмент: учебник / В.В. Ковалев. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 768 с.
5. Ковалев В.В. Финансовый менеджмент: теория и практика: монография / В.В. Ковалев. – 2-е изд. – М.: ТК «Велби»; Изд-во «Проспект», 2008. – 1024 с.
6. Ли Ч. Финансы корпораций: теория, методы и практика: [Пер. с англ.] / Ч. Ли, Дж. Финнерти. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 686 с.
7. Леонтьев В.Е. Финансовый менеджмент: учебник / В.Е. Леонтьев, В.В. Бочаров, Н.П. Радковская. – М.: ООО «Издательство «Элит», 2005. – 560 с.
8. Финансы предприятий: учебник / Под ред. М.В. Романовского. – СПб.: «Бизнес-пресса», 2000. – 528 с.

Копица И.М.
Винницкий торгово-экономический институт
Киевского национального торгово-экономического университета

ОЦЕНКА ИСТОЧНИКОВ СРЕДСТВ ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ МАТЕРИАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОЙ БАЗЫ ТОРГОВОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

Аннотация
В статье рассматривается роль инвестиций в развитии материально-технической базы и совершенствование технологических процессов торговых предприятий. Исследуются основные методы финансирования внеоборотных активов, которые могут использоваться на современном этапе развития. Рассматриваются основные источники и инструменты финансирования внеоборотных активов, соответствующих требованиям современной практики функционирования предприятий. Анализируются предприятия разных размеров. Определенное внимание уделено оценке эффективности разработанных текущих планов финансирования внеоборотных активов.

Ключевые слова: материально-техническая база, внеоборотные активы, финансовые инвестиции, самофинансирования, долговое финансирование, комплексное финансирование. источники финансирования.

Kopytsia I.M.
Vinnitsa Trade and Economic Institution
Kyiv National University of Trade and Economics

EVALUTION OF SOURCES OF FUNDS FOR THE FORMATION AND DEVELOPMENT MATERIAL AND TECHNICAL BASIS TRADE ENTERPRISES

Summary
In the article the role of investment in the development of material and technical base processes and improve trade enterprises. We study the basic methods of funding fixed assets that can be used at the present stage of development. The main sources of funding instruments and fixed assets that meet the requirements of modern practices of enterprises. Analyzed companies of different sizes. Some attention is given to assessing the effectiveness of current financing plans developed intangible assets.

Keywords: material and technical base, fixed assets, financial investments, self-financing, debt financing, complex financing. sources of funding.